

ESTUDIANTS CONTRA FRANCO

El Servei de Publicacions de la Universitat de València publicarà en breu una investigació del professor d'Història Econòmica Benito Sanz sobre l'oposició al franquisme a la

Universitat de València entre 1939 i 1975. Mentrestant, d'aquest treball amb tantes claus sobre l'actualitat, la revista universitària 'Dise' n'avança una versió divulgativa en fascicles.

La Universitat de València és franquista, elitista i catòlica entre 1939 i 1962. És la conclusió del professor d'Història Econòmica Benito Sanz, que ha realitzat una minuciosa investigació sobre l'oposició al franquisme en les aules universitàries valencianes. Durant aquests anys no hi ha cap vestigi d'oposició, i solament comencen a larvar-se alguns nuclis minúsculs que són desarticulats amb ferocitat per la policia. Els seus escassos components són processats a través d'un consell de guerra sumari i condemnats a unes penes altíssimes per a l'època.

El 29 de març del 1939 el catedràtic de Dret Civil de Múrcia Manuel Batlle Vázquez ocupa la Universitat de València, assistit per diverses esquadres de falangistes. Batlle, que actua a iniciativa pròpia, assumeix el rectorat i nomena degans per a les facultats. Quan els delegats del Minis-

teri a València es presenten dos dies després es troben que la Universitat ja ha estat "alliberada" i repartida. Batlle encara duraria un mes en el càrrec per al qual s'havia auto-proclamat, i seria substituït per un home experimentat en dictadures: Don José M. Zumalacárregui y Prats, que ja havia exercit de rector durant el Govern de Primo de Rivera. Zumalacárregui només efectuaria una lleugera variació sobre l'organigrama elaborat a peu de trinxera per Batlle. Mantindria dos dels quatre degans i en les vacants facilitaria l'entrada de Francisco Beltrán Bigorra, que des del deganat de la Facultat de Ciències seria el jutge depurador del districte universitari de València.

Beltrán Bigorra filà prim no solament entre el personal docent, sinó que estén la depuració als alumnes, els administratius, els ordenances i fins i tot els jardineros. Els professors

han d'aportar com a mínim dos avals que responguen de la seua adhesió al *Glorioso Movimiento Nacional*, en els ordres polític, religiós i social. I sense un certificat similar no es pot pertànyer al cos de l'alumnat. La Universitat de València obre, segons l'eloqüència del ministre Ibáñez Martín, de bat a bat les portes "a una nueva generación no contaminada de pasados errores". Zumalacárregui, que compatibilitza el rectorat amb la presidència de la Diputació de València i la del Consejo Nacional de Economía, convoca les peculiars "oposiciones patrióticas", una porta per la qual s'introdueixen els més fins representants de l'Asociación Católica Nacional de Propagandistas, l'Opus Dei, el falangisme i el massís franquista. Mentrestant, el que fóra rector d'aquesta universitat durant temps de la República, el doctor Joan Baptista Peset i Aleixandre, es preparava per a ser afusellat a la ciutat

**Ell no llegeix
el col·leccionable
de jardineria
de l'AVUI.**

Amb el suport de:

Tot per al seu Jard

Ell sí.

Cada diumenge
a l'AVUI hi trobaràs
el nou col·leccionable
"L'art de cuidar les plantes".
L'obra més completa i
didàctica per ajudar-te
a tenir les plantes
més grans, més maques
i més verdes.

AVUI

Tot, i en català.

Benito Sanz: "L'oposició no sap arribar a la transició"

—Quin és el motiu d'aquest estudi?

—Donar a conèixer a les noves generacions d'estudiants una etapa de la universitat que desconeix totalment. Un dels objectius que em mouen a estudiar aquest període és que no es pot conèixer la realitat política dels anys 70, 80 i 90 sense conèixer què ha estat la universitat. Per què s'ha silenciada a València la història de l'oposició tant des de la universitat com des de la resta dels sectors? Senzillament perquè els dirigents actuals no són els que protagonitzen l'oposició al franquisme a la universitat. La gent que en teoria havia d'haver donat continuïtat, amb memòria històrica, tant des de l'esquerra com des de la dreta democràtica —els Maldonado, Noguera...— desapareix en la transició. Són sectors socials nous els que ocupen aquest espai.

—A què ho atribueix?

—És l'estudi que realitza ara i encara no tinc conclusions clares. A Catalunya, la gent que protagonitza l'oposició al franquisme a la universitat, com Jordi Pujol, té una continuïtat en la transició i arriba fins als nostres dies. És el cas de Narcís Serra, Jordi Solé Tura, Miquel Roca, Xavier Rubert de Ventós, Ernest Lluch, Pasqual Maragall... S'oposen al franquisme des de la universitat i formen gran part de l'elit que governarà Catalunya i l'estat. A Madrid, igual. Els Solana, els Bustelo, els Leguina... i els comunistes: Sánchez Montero, Tamames... s'incorporen a l'aparell institucional després de lluitar contra el franquisme a la universitat. En canvi, a València desapareix pràcticament tota la generació que ha estat lluitant contra el franquisme i és substituïda per un sector de la població sense connexió amb la història. No els interessa la memòria històrica perquè la majoria d'ells no en formen part. Això es produeix perquè l'esquerra en general està tan superideològica que no acaba de connectar amb la societat. Són apartats per dues organitzacions que acaben pràcticament de crear-se, com UCD i el PSOE. El PSOE, a pesar de tenir una tradició en la història, el 1977 quan es presenta a les eleccions no tenia ni organització ni

RAFA GIL

Sanz revela alguna de les claus de l'actualitat. A partir d'aquest minuciós estudi sobre l'oposició.

implantació a València. Es veu desbordat pel nombre de vots i representants

que obté. I Unió de Centro Democràtic, que són els tecnòcrates, incorpora en el primer moment Francesc de Paula Burguera, Álvaro Noguera..., però de seguida es veuen desplaçats per anònims, sense arrels ni vinculació.

Els partits en certa manera nacionalistes, com són la Unió Democràtica del País Valencià o el Partit Socialista del País Valencià, són marginals perquè no obtenen representació parlamentària. No existeixen. I després, la Internacional Socialista s'aboca en el PSOE com a gran inversió política. La Internacional Socialista opta pel PSOE per tal que faci la transició per damunt del PCE, que és el partit que realment té base social, el que està ficat en el moviment obrer, en el moviment universitari, intel·lectuals, artistes, professionals... És un partit minoritari des del punt de vista poblacional, però no ho és des del punt de vista d'influència social. El PCE queda en un tercer pla. Hi ha una ruptura entre la gent que ha lluitat i la gent que encapçalà la transició.

—No hi ha excepcions?

—Pràcticament no. El PSOE, entre el 1975 i el 78, són gent sense cap significació en la lluita. És un partit nou,

que només comença a incorporar gent relacionada amb l'episodi anterior a partir dels anys 79, 80, 81 i 82. Són els casos de Ciprià Ciscar, que havia estat el major activista estudiantil, de Rafael Blasco Castany, de Vicent i Joan Enric Garcés, de Ricard Pérez Casado... Però en aquest moment l'elit del PSOE, el nucli del disc dur, ja s'ha configurat, i els que arriben al partit no acaben d'integrar-se mai del tot. Però això ja pertany, com he dit, a un pròxim estudi.

—Tornem als objectius d'aquest.

—Jo pretenc recuperar la memòria històrica i veure quina és la gent que es mou a la universitat, quines ideologies té i com van enfrontant-se a una dictadura. Les posicions des de les quals s'enfanten a la dictadura, vistes des de la perspectiva d'avui, són totalment desfasades. És a dir, el franquisme avança i s'adapta a l'economia capitalista mundial mentre que l'esquerra va molt per darrere del règim. Mentre que el règim ja s'ha adaptat, ha pactat amb l'església el concordat, les bases amb els americans, s'ha integrat en l'economia europea a través del turisme, les inversions estrangeres, l'obertura del Pla d'Estabilització i de l'emigració massiva, els partits d'esquerra, en general, continuen defensant consignes que no tenen cap base social. Cap. Ni el PCE. Quan Claudio i Semprún plantejaven que la línia del PCE està desfasada, els tiren. Damunt, els partits d'esquerra es radicalitzen a partir de l'any 68 i hi ha nuclis maoistes, guevaristes, trotskistes... de tots els moviments d'alliberament que produeix el tercer món. És impossible adaptar-les a la realitat espanyola, que ja està immersa en Europa. Espanya no és l'Àsia ni l'Àfrica ni Amèrica Llatina. El franquisme, a pesar de l'oposició dels franquistes, integra Espanya en Europa, gràcies al biquini. En l'any 62-63, quan l'aparell falangista-feixista és substituït pels tecnòcrates, la visió de l'esquerra és que el règim cau. En realitat, el règim es consolida i amplia la seua base social creant una mitjana i petita burgesia. L'esquerra no percep que el proletariat eleva el seu nivell de vida i es compra un pis i un 600. L'esquerra continua mantenint postulats més propis de la segona república. Franco mor al llit. I la transició és pacífica perquè l'esquerra és incapaç de fer-hi res.

de Paterna. Seria el dia 24 de maig de 1941 i la seua execució implicaria l'exemple més plàstic d'aquest nou ordre universitari que s'havia implantat.

Immediatament es convoquen exàmens per a alumnes que tenen assignatures pendents del curs acadèmic 1935-1936, amb tota classe de facilitats i un índex d'aprovat colossal. Aquests "exàmens patriòtics" se solen efectuar a porta tancada i els concorrents aporten decisius mèrits de guerra. Es dóna el cas d'un estudiant amb el cognom de Pinilla que en l'examen oral va posar la pistola sobre la taula, fet que li va reportar un aprovat sense palliatius. El contingent humà universitari és reduït. Al voltant de 2.000 alumnes, la majoria dels quals són fills dels vencedors i de la burgesia, i 50 professors, que vesteixen la indumentària falangista reglamentària, es reparteixen quatre facultats: Filosofia i Lletres, Dret, Medicina i Ciències. I com no podia ser d'una altra manera, el discurs d'obertura del curs 1939-1940 tocaria un tema d'inequívoca actualitat: "El concepto de nación según José Antonio".

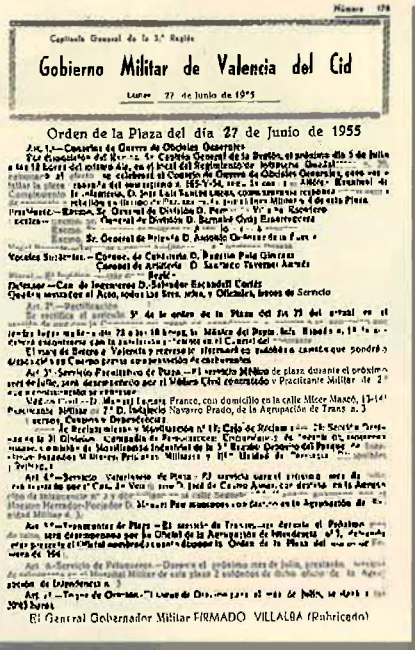
L'aglomerant del règim a la universitat és el SEU, el Sindicato Español Universitario. Va ser creat, segons els esquemes or-

L'únic precedent de repressió a un professor universitari als anys 50: el cas de "l'espia atòmic soviètic". El professor Juan Luis Santos, és acusat d'espia pel sol fet de tenir familiars del PCE.

ganitzatius dels estudiants feixistes italians, el novembre del 1933, dies després de la fundació de Falange. El seu objectiu primordial havia estat combatre el sindicat democràtic de la Federació Espanyola Universitària (FUE) durant la II República, i la victòria nacional li tenia reservats grans plans. La Llei d'Ordenació Universitària de l'any 1943 converteix la militància al SEU, en principi privilegi de l'elit del falangisme, de caràcter obligatori. Tot estudiant, pel mer fet de matricular-se, queda obligat a pertànyer automàticament al sindicat i cotitzar-hi amb una quota a través de la matrícula. Els uniformes, les banderes, els himnes, insígnies i les salutacions feixistes adquireixen així rang acadèmic.

El SEU controla tota la vida de la universitat. Té representants al claustre, un jefe que és nomenat des de Madrid i que depèn directament del general Franco. El domini ideològic, polític

i cultural és total. La universitat està ideologitzada fins a extrems insospitats i la influència de l'església és total. Però l'obligatorietat del SEU acabaria provocant un rebuig i una resistència en l'alumnat i entre els mateixos falangistes, que des de primera hora hi havien mostrat les seues reticències, ja que burocratitzava l'organització i acabaven complint treballs de funcio-

naris de l'aparell, ocupacions sense interès des del seu esperit de lluita

i confrontació.

Però els primers símptomes de resistència al franquisme es farien esperar encara alguns anys. Mentre les universitats de Madrid i Barcelona compten amb una certa agitació i oposició intestina, a València no passa res. Madrid i Barcelona es polititzen immediatament, de manera quantiosa i diversa. L'aparició d'intents d'oposició política estable va unida a l'inici del creixement econòmic, a les primeres divises turístiques. La primera volta que el Partit Comunista d'Espanya (PCE) organitza un entramat d'oposició universitària a València és en l'any 1957. L'organització es produeix de forma autònoma, sense intervenció de l'exterior, seguint les consignes de Radio Espana Independiente, que aconsellaven l'entrisme en l'administració i aparells de l'estat.

Julio Marín, el seu principal activista, entra a l'agència de viatges del SEU, una posició que li facilita viatges a l'es-

tranger i que aprofita per a entrar en contacte amb el partit. En només un any, el PCE aconsegueix estructurar tres grups i preparar la "vaga pacífica general", l'anunci de la qual mobilitza la policia, que porta a terme una ràtzia en què són capturats alguns estudiants valencians del PCE i de l'Agrupación Socialista Universitària (ASU). Julio Marín és detingut, torturat, processat i condemnat a deu anys, pena que compleix pràcticament. Durant aquest temps, Marín va a examinar-se a la universitat emmanillat, amb uniforme de la penitenciària.

Uns quants anys abans, el 1956, s'havia creat a Madrid l'ASU, vinculada al socialisme històric i al Moviment Socialista de Catalunya, que dirigia el jove advocat Joan Raventós. L'ASU decau arran de les detencions de l'any 1958 a Madrid i les restes s'agrupen al voltant de Luis Solana i els valencians Cèsar Cimadevilla i Tomàs Llorens Serra, actual conservador de la Tyssen. Per una sèrie de circumstàncies, Tomàs Llorens estudiava a Madrid l'últim curs de la carrera de dret, el 1957-1958, on coneix els activistes de l'ASU Luis Solana, Carlos i Francisco Bustelo, Gabriel Tortella, Carlos Zayas, etc. En acabar la carrera a Madrid, Llorens es matricula a València i crea l'ASU junt amb Cèsar Cimadevilla, Vicent García Cervera i alguns altres, però les detencions per la vaga general pacífica destrueixen el grup, que encara no s'havia consolidat. En eixir de la presó alguns dels membres de l'ASU s'integren en el PCE i uns altres, com el cas de Llorens, deriven cap a opcions socialistes, aproximant-se al que seria el Partit Socialista Valencià (PSV)

L'any 1962 Franco produeix canvis en el Govern, i el membre d'Acción Católica, Manuel Lora Tamayo, és nomenat ministre i canvia el nom al departament, que passa de dir-se d'"Educación Nacional" a "Educación y Ciencia". La falta de sintonia del règim amb les noves necessitats que crea l'obertura econòmica en l'aspecte cultural i social és una fàbrica de discontent. El SEU entra en coma i mor de mort natural. El règim intenta crear les APE (Asociaciones Profesionales de Estudiantes), però a l'últim van desaparèixer. Els grups d'oposició desarticulats en els anys anteriors retornen a l'activitat d'oposició. Els comunistes són els primers a reprendre l'organització amb ajuda de l'exterior, i l'esdeveniment

més important que duran a terme són les vagues mineres d'Astúries del 1962. Per a coordinar les accions de suport als miners, al bar Los tres cerditos de València es reuneixen un grup de demòcrates de distint signe, entre ells, Jaume Pérez Montaner i Francesc Codonyer del PCE, Vicent Álvarez (socialista nacionalista), Àngel Pestana i Sacramento Martí (Frente de Liberación Popular), etc.

La mobilització comença a la Facultat de Dret al cant d'"Asturias, patria querida", a través d'un piquet integrat, entre altres, per Enric Solà, Josep Vicent Marquès i Vicent Álvarez, però la reacció no es fa esperar. Un centenar d'estudiants de signe contrari ofeguen l'acció al crit de "Franco, Franco". El piquet fuig fins a la Facultat de Filosofia i Lletres, on és esperat per Cèlia Amorós, Raimon, Enric Jordà, Eliseu Climent, Ricard Pérez Casado... Al hall s'improvisa un míting amb intervencions de Lluís V, Aracil, Jaume Pérez Montaner, Álvarez i Climent, i en primera fila segueixen les incidències Isabel-Clara Simó i Ana Castellano. Aquesta acció universitària plural acaba sent capitalitzada pel PCE, que l'endemà fa una repartició massiva de pamflets, i la reacció de la policia no es faria esperar. En una operació espectacular atrapa tota la cúpula del PCE. Són detinguts 57 filocomunistes, en són processats 27 i 7 són acusats de pertànyer al partit. Els estudiants empresonats són Joaquín Fernández, Ramón López de Andújar, Eugeni Boscà, Francesc Codonyer,

Mario García Bonafé, Jaume Pérez Montaner, Àngel Pestana i José Galán. Molts d'ells no són comunistes, però entren al partit des de la presó, on compliran penes entre un i deu anys per

Ciprià Ciscar. En els seus dies d'agitador estudiantil.

Daft, el rector Zumalácarregui. Dreta, Julio Marín, el principal activista del PCE a finals dels 50.

"delito consumado de rebelión militar".

L'espai orfe dels comunistes és ocupat ràpidament pel socialisme de caràcter nacionalista, que vertebrarà l'oposició entre els anys 1962 i 1966. Uns anys abans, a l'abril del 1960, tretze universitaris valencians havien peregrinat a Catalunya i aquest

viatge havia estat decisiu per a estendre al País Valencià el Moviment Social Cristià de Catalunya (MSCC), simplificat per l'argot a mosca. Amb només any i mig de vida, l'organització va aglutinar Ferran Zurriaga, Eliseu Climent, Joan F. Mira, Vicent Álvarez, Josep Vicent Marquès, Manuel Ardit, Valerià Miralles, Alfons Cucó i altres, i va ser la iniciació al socialisme i al nacionalisme. Aquest nucli d'estudiants practica l'entrisme al SEU i després de la breu experiència del MSCC, creen l'Acció Socialista Valenciana (ASV), que culminarà en la fundació el 1964 del PSV i la constitució en l'estament universitari de l'Agrupació Democràtica d'Estudiants Valencians (ADEV). Aquestes organitzacions tenen una base molt sòlida a la universitat i una composició molt heterogènia i plural, i en certa manera la seua principal riquesa serà el seu principal problema en el moment que arribe de l'extinció.

Els comunistes tornen a irrompre en el panorama universitari a partir de l'any 1966, introduint-se en el nou Sindicat

Els processats per consell de guerra per pertànyer a l'ASU a València. Entre ells, Vicent Garcia, Vicent Lluch i Cèsar Cimadevila a la presó de Carabanchel l'any 1959

Democràtic d'Estudiants Universitaris de València (SDEUV). A partir de l'any 67 el franquisme ja no controla la universitat a Espanya. És el moment del SDEUV. La gran base del SDEUV són demòcrates, sense cap militància política en particular. Es crea a València el 1966 i protagonitza en gran part la ruptura entre el règim i la universitat al gener del 67 a través del Congrés d'Estudiants Demòcrates d'Espanya, on seria detingut un nou dirigent estudiantil qualificat de molt perillós per la policia: Ciprià Ciscar. Ciscar es convertiria en poc temps en el secretari

EL SEGLE XX A TARRAGONA

AQUEST
DIUMENGE
AL TEU
QUIOSC

GRATIS A PARTIR DE 1995

PLA DE L'OBRA

COBERTES	30-4-95
PRESENTACIÓ, Enric Olivé Serret	
ANTECEDENTS: EL SEGLE XIX	
La ciutat de Tarragona durant el segle XIX, Salvador-J. Rovira i Gómez	
EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX	7-5-95
La crisi de la fil·loxera i el comerç del vi, M. Antònia Ferrer Bosch	
La restauració a Tarragona, M. Jesús Muñoz Vilaverde	14-6-95
Tarragona durant la dictadura de Primo de Rivera, Carme Gómez Cruz	21-6-95
El Port de Tarragona, Cole Escoda Murria i Mercè Tokrà Dalmáu	28-6-95
UNA DÈCADA D'ESPERANCES I FRUSTRACIONS	4-6-95
La Segona República, Octavi Vilà Mayo	
Revolució i guerra civil, Jordi Piqué Padró	11-6-95
EL PARÈNTESI DEL FRANQUISME	18-6-95
Aspectes polítics i institucionals tranquils, Montserrat Duch Piana	
Societat i vida quotidiana, M. Elena Virgili Bertran	25-6-95
Arquitectura i urbanisme, Joan Gilebert Ceres	2-7-95
La industrialització i el creixement econòmic, Rafael López Monné i Jordi Blay Boqué	9-7-95
TRANSICIÓ I DEMOCRÀCIA	16-7-95
La transició democràtica i la normalització de la vida municipal, Josep Sánchez Cervelló	

COL·LECCIONABLE

ÉS UNA CREACIÓ DE

NOU DIARI

Si vol reservar cap fascicle o la col·lecció completa truqui'ns al T. 977 23 33 77 o escrigiu'ns a l'apartat 1000 de Tarragona.

AMB EL SUPORT DE

Ajuntament de
TARRAGONA

Des del 15 de juny al 8 d'octubre.

La mirada de l'artista que va dinamitzar, amb la modernitat de les seues propostes, l'art valencià de postguerra.

MANOLO GIL

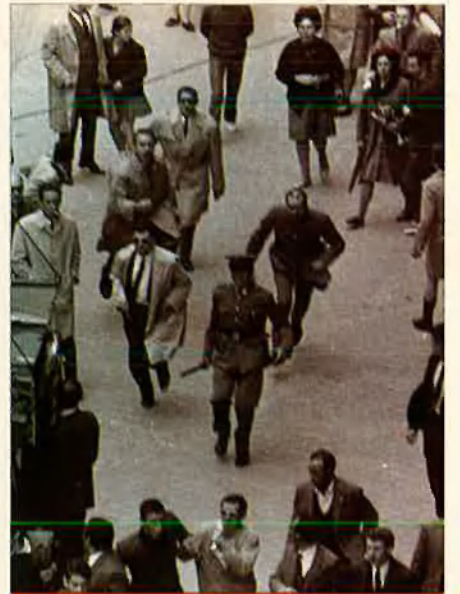
IVAM / CENTRE JULIO GONZÁLEZ
GUILLEM DE CASTRO, 11B / VALÈNCIA

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA

COL. LABORA
DIVESA
CONCESIONARIO OFICIAL MERCEDES BENZ

DOCUMENT

ARXIU

1 de maig del 1967, a València. Els estudiants són reprimits amb duresa.

general de la Unió Nacional d'Estudiants de les Facultats de Dret d'Espanya entre el 1967 i el 1970. El règim no sap què fer-se amb el SDEUV per la força que adquireix, i el ministre Lora Tamayo arriba a entrevistar-se amb Ciprià Ciscar i altres representants.

El règim reacciona brutalment contra el SDEUV i els estudiants opten per organitzar-se en partits polítics clandestins. L'any 68 arriba als calendaris, i amb ell el maig francès, el moviment pacifista nord-americà contra la guerra de Vietnam, la invasió de Txecoslovàquia, la matança de la placa de les Tres Cultures de Mèxic. Un fenomen de revolta recorre el món i encara que d'entrada impregna molt poc la universitat valenciana, acabarà tenint una importància decisiva de cara al futur. Les opcions dels estudiants es diversifiquen extraordinàriament. Les sigles proliferen de manera pintoresca, i el moviment universitari es fracciona i s'impregna de causes tan exòtiques com la revolució camperola de Mao o la guerra urbana dels tupamarus latinoamericans, que és incapaç de connectar la universitat i la democràcia amb la societat i els obrers. L'oposició universitària al franquisme arriba a les exèquies del general Franco impregnada d'autisme, circumstància que aprofiten autèntics desconeguts per a pilotar la nova situació que s'anomenaria transició.

Miquel Alberola